पिञ्जरौ । मधुपिङ्गौ हतच्छायौ पीयूषसदृशप्रभौ । केतकीकुसुमाभौ च मृगाङ्ककिरणप्रभौ । अध्यर्द्धारत्निमानौ च तदर्द्धनाहसंयुतौ । अमीभिर्लक्षणैर्युक्तौ दन्तौ नागस्य सम्मतौ । स्निग्धौ धनप्रदौ भर्तुरायुषश्च करौ मतौ । अरिष्टौ तु सुनिष्क्रान्तौ संपूर्णौ राज्यदौ मतौ । निर्व्रणौ राज्यलाभाय सुकुटायौ जयप्रदौ । दृढौ रोगविनाशाय ताम्रवूडौ हलोपमौ । अरिसंघविनाशाय कीर्त्तितौ शास्त्रपण्डितैः । दक्षिणाभ्युन्नतौ भर्तुः कीर्त्तितौ भाग्यकारकौ । मृणालकुसुदच्छायौ सुभिक्षारोग्यकारकौ । हेमचम्पकसङ्काशौ वज्राभरणदौ स्मृतौ । कुरुतो मधुपिङ्गौ च निःसपत्नं महीतले । पशुलाभकरौ ज्ञेयौ हतपीयूषसन्निभौ । केतकीकुसुमाभौ च भर्तुर्वंशविवर्द्धनौ । अध्यर्द्धारत्निकौ दन्तौ सुतभृत्यजयप्रदौ । आनाहमानसंयुक्तौ सदास्फीतिकरौ मतौ । इदं शुभकरं राजन् ! दन्तयोर्लक्षणं मतम् । अतःपरं प्रवक्ष्यामि नेत्रयोरपि लक्षणम् । मार्जारनकुलक्रौञ्चशाखामृगनिमेलक्षणान् । सर्वदोषकरान् राजन् ! गजान् दूरेण वर्जयेत् । स्निग्धे मधुनिभे दीप्ते कलविङ्काक्षिसन्निभे । रक्तपद्मदलच्छाये पद्मरागमणिप्रभे । निर्धूमाग्निशिखाकारे इन्द्रनीलसमप्रभे । सौम्यदृष्टिसमायुक्ते त्र्यङ्गुले लोचने शुभे । स्निग्धे वृद्धिकरे भर्तुर्मधुपिङ्गे जयप्रदे । दीप्ते दीप्तिकरे चैव प्रतापायतने तथा । कलविङ्काक्षिरूपे च धनधान्यविवर्द्धने । चामीकरकरे नित्यं रक्तपद्मदलप्रभे । पद्मरागनिभे चैव रत्नालङ्कारकारके । निर्धूमाग्निशिखाकारे प्रतिपक्षभयङ्करे । मानयुक्ते च सौम्ये च लोचने बलवर्द्धने । अक्षिकूटकटोद्वेगनिम्नौ राज्यविनाशनौ । संपूर्णौ च बलोत्साहमदवृद्धिकरौ मतौ । दन्ताश्रयं भवेत्तिलं तालुकं षोडशाङ्गुलम् । षडङ्गुलं पृथुत्वेन वंशमध्यगतं भवेत् । तथा शुभाशुभं चैव लक्षणज्ञैः प्रकीर्त्तितम् । क्षरम्परिदग्धञ्च कृष्णकल्माषमेव वा । चतुर्विधमनिष्टं स्याद्यथावदभिधीयते । कृष्णं मसीसमं ज्ञेयं कल्माषं कृष्णलोहितम् । मांसलं धूम्रवर्णं च परिदग्धं प्रकीर्त्तितम् । क्षरञ्च तिलच्छायं कथितं शास्त्रवेदिभिः । गर्भस्थस्य यदा पित्तं वीयते तालुकं भृशम् । कृष्णतालुस्तदा नागोजायते पापलक्षणः । व्याधिभिः पीड्यते नित्यं वातपित्तकफोद्भवैः । तृतीयां वा चतुर्थीं वा दशां प्राप्य विनश्यति । संग्रामे वा पलायेत बहुशस्त्रकृतव्रणः । शस्त्रसङ्घातपूर्णाङ्गः कृतान्तभवनं व्रजेत् । वातपित्तकफा यस्य कुर्वन्ति तालुके गदम् । गर्भस्थस्यैव कल्माषतालुकं तस्य जायते कृष्णतालुनि ये दोषा रक्ते चैव गुणाः स्मृताः । कल्माषतालुनस्तु भवन्ति च द्वयोरपि । रक्तच्छायं यदा वंशे पार्श्वयोस्तसितं भवेत् । तदा मध्यफलं ज्ञेयं गुणदोषसमाश्रयात् । यदा वंशे च कृष्णं स्यात्पार्श्वयोस्ताम्रता भवेत् । भर्तुरुद्वेगजनकं कल्माषं तालुकं तदा । किञ्चिद्धीनं तु यत्तालु परिदग्धं तदा भवेत् । नागस्याघोरणस्यापि बलक्षयकरं हि तत् । क्षरं च भवेत् तालु पित्तकोपसमुद्भवम् । महामात्रविनाशाय वारणस्योपजायते । (महामात्रोहस्तिपकः) कृष्णतालोरपि यदा दक्षिणावर्त्तनं भवेत् । दृश्यते नित्यमेवं हि तदासौ दोषवर्जितः । यथा गृह्णाति नो दोषान् सुलोकः सुसमाहितः । गुणान् करोति हृदये न तथा कथितानपि । दोषघ्नं लक्षणं शस्तं यदाचार्यैरुदाहृतम् । तत्तथैवावगन्तव्यं नान्यथात्रापि भाषितम् । एवं जिह्वापि मन्तव्या तालुनः समलक्षणा । अरत्निमात्रा दैर्घ्येण विस्तारेऽष्टाङ्गुला मता । अशुभं लक्षणं ज्ञेयं तत्तालुकस्य मयोदितम् । शुभं च साम्प्रतं वक्ष्ये लक्षणं शृणु चानघ ! । रक्तं श्वेतं कषायं च तालुकंस्यात् शुभप्रदम् । रक्तं वृद्धिकरं भर्तुस्तथा चायुर्विवर्द्धनम् । दन्तिनोऽशोकपुष्पाभं रिपुक्षयकरम्मतम् । श्वेतं पुष्टिकरं चापि वारणस्योपजायते । चम्पकाभं तथा भर्तुरारोग्यस्य विवर्द्धनम् । कषायं सर्वदा ख्यात प्रयातुः सौख्यवर्द्धनम् । एवं जिह्वापि रक्ताभा सर्वसौख्यप्रदा मता । अतःपर प्रवक्ष्यामि स्कन्धमाश्रित्य लक्षणम् । दन्तिनो मानहीने च स्कन्धौ मानवर्जितौ । (स्कन्धौ ओष्ठसन्धी) सुखरोगकरे नित्यं पण्डितैः परिकीर्त्तिते । सर्वसौख्यप्रदे तस्य संपूर्णे द्वादशाङ्गुले । अतःपरं च प्रवक्ष्यामि लक्षणं चिबुकोष्ठयोः । अरोमशश्मश्रुयुक्तमाताम्रं च तथा लघु । गजस्यौष्ठं न शंसन्ति मुनयो दन्तरोगदम् । दीर्घरोमा सुसंपूर्णं ओष्ठः पद्मदलप्रभः । षोडशाङ्गुलानाहश्च हस्तार्द्धं वायतः शुभः । भर्तुरायुःकरोदीर्घो दीर्घरोमा च कीर्त्तितः । पूर्णः पूरयते कोशं रक्तः सौभाग्यदोभवेत् । अरोमशं तथाहीनं चिबुकं न प्रशस्यते । तद्धि वारणनाथस्य सुखरोगकरम्मतम् । चतुरङ्गुलमानन्तु स्थूलं रोमार्त्रिलं यत् तत्प्रशस्तं गजेन्द्राणां सुखालङ्कारकारकम् । निम्ने च विषमे चैव हीने चैवाशुभे मते । मदहानिकरे नित्य सगदे कर्णरोगदे । शश्वन्निनादयुक्ते च समे चैव सुखप्रदे । मानं च कर्णपाल्यास्तु मूलादारभ्य गृह्यते । बाहित्यावधि कुम्भं च हीनं निम्नं च गर्हितम् । सुखरोगकरं नित्य